

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою Банківська справа
(назва освітньої програми)

на тему: **«КОНЦЕНТРАЦІЯ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ
УКРАЇНИ»**
(назва теми)

Виконавець:
Студент ФФБС
Моховіков Сергій Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:
К.е.н., викл.
(науковий ступінь, вчене звання)
Шелудько С.А.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах розвитку банківського сектору України і зміни його структури та присутності в різних регіонах, актуальним є вивчення проблеми диспропорційного розвитку регіонів. Сучасні кризові явища в економіці ускладнюють ефективне функціонування банків в окремих регіонах, сповільнюючи їх вплив на розвиток регіональної економіки. Тому, враховуючи той факт, що банки прямо впливають на розвиток економіки поживляючи їх інноваційну та інвестиційну привабливість, актуальним є дослідження проблеми пропорційного розвитку регіонів та пошук її рішення.

Обґрунтування особливостей розвитку регіональних банківських систем та вивчення їх розвитку є предметом дослідження І. Г. Брітченка, О. В. Горалько, М. А. Козоріз, О. І. Копилук, М. П. Могильницьку, Н. С. Різник, І. З. Сторонянську, О. Г. Чубарь. Серед вчених, що зробили значний внесок до питання регулювання пропорційного розвитку територіальних систем слід віднести: Запоточний І. В., Захарченко В. І., Долішній М., Мошенець О., Сало І.В., Стеченко Д.М., Єпіфанов А.О., Фащевський М.І., Чумаченко М.Г.

Незважаючи на існуючі роботи, які стосуються вивчення проблеми пропорційного розвитку регіонів України, дослідження даного питання має наукову цінність та потребує подальшого вивчення. Мета випускної роботи полягає у з'ясуванні необхідності усунення регіональних диспропорцій та пошуку шляхів вирішення даної проблеми у контексті сучасного вектору розвитку економіки країни.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких завдань: - виявити причинно-наслідкові зв'язки, що впливають на диспропорційний розвиток економіки; - проаналізувати нормативно-законодавчу базу України, щодо діяльності банківських установ; 5 - провести оцінку впливу банківської системи на пропорційність розвитку регіонів України; - позглянути показники фінансового сектору у розрізі регіонів для їх подальшого порівняння між собою; - розглянути тенденції пропорційного розвитку регіонів притаманні регіонам Європи та світу; - обґрунтувати пропозиції та рекомендації стосовно покращення функціонування української банківської системи у розрізі регіонів.

Об'єктом дослідження є процеси, які впливають на диспропорції в розвитку регіонів та вплив банків на їх виникнення України.

Предметом дослідження є теоретичні засади та практичні аспекти щодо розвитку та вдосконалення пропорційності розвитку регіонів України та діяльність банківських установ у розрізі регіонів.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи пізнання, як: теоретичне узагальнення, порівняння, кластеризація, групування та систематизація, системного аналізу, логічне узагальнення, а також графічний метод. Інформаційною базою дослідження є офіційні матеріали Державної служби статистики України, Національного банку України, публічна фінансова звітність банків, праці вітчизняних та

зарубіжних науковців та нормативнозаконодавча база, що регулює правові норми кредитування банками економіки України. Практична цінність висновків і рекомендацій полягає у можливості їх використання для покращення економічного благополуччя регіонів, усунення диспропорцій у розвитку регіонів та покращення соціального добробуту населення. Розроблені теоретичні та методичні положення можуть бути використанні в формуванні стратегії розвитку економіки.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Основний зміст викладено на 75 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 18 рисунків, 1 додаток на 2 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи **«ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ»** пропонується розглядати поняття «концентрація банківської системи» як явище диспропорційного розподілу банківських кредитних ресурсів за регіональними або секторальними ознаками. Також визначено основні складові регіональної банківської системи, а саме: територіально розташовану сукупність банківських установ різних типів, які функціонують в єдиному соціально-економічному та інформаційному середовищі регіону, підпорядковуючись Національному банку України; частину цілісної національної банківської системи, що розвивається у відповідності до територіальних, економічних та інших особливостей регіону та є самоорганізованою, відкритою та динамічною; складову фінансової інфраструктури регіону, яка здійснює фінансування процесу відтворення регіонального виробництва через надання банківських послуг, сприяє покращенню інвестиційного клімату та бере участь в комплексних програмах регіонального економічного розвитку; основний сегмент регіонального фінансового ринку, що визначає ефективність його функціонування й перспективи розвитку, а також механізм регіональної збалансованості функціонування грошової системи і грошового обігу держави кредитування за регіональною ознакою, що вимагає вжиття комплексу державних регулюючих заходів.

У другому розділі **«ОЦІНКА ВПЛИВУ БАНКІВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ»** визначені тенденції формування ресурсів банками України. здійснено аналіз концентрації ринку кредитування України з метою виявлення рівня його конкурентності на різних стадіях кредитного циклу.

В роботі проаналізовано ринок кредитування України за регіональною ознакою. Дослідження проводилось на базі офіційних даних Національного банку України за період з 2017 по 2020 роки.

Відповідно до отриманих даних, сформовано наступні висновки: активізація кризових явищ в економіці країни призвела до зростання рівня

концентрації ринку, в середньому, концентрація ринку кредитування за умови його значного кількісного скорочення за період аналізу зросла на 10%.

У результаті отримано підтвердження того, що якісні характеристики ринку кредитування, в тому числі показники його концентрації, мають прямий зв'язок зі станом економічної системи, економічними та кредитними циклами. Зменшення частки депозитів в іноземній валюті, що свідчить про зменшення доларизації економіки. В останні роки частка власного капіталу незначно коливається біля рівня 15%. Таке значення показника є оптимальним з точки зору співвідношення активності та стабільності та свідчить про певний запас капіталу для поглинання негативних наслідків можливої кризи 2020 року. Результати проведеного дослідження свідчать про те, що банки-лідери, володіючи розгалуженою регіональною мережею, залучають ресурси з регіонів, але не для подальшого їх повернення в регіон-донор ресурсів, а для перерозподілу серед обмеженого переліку регіонів-акцепторів ресурсів (Київ та Київська область, Дніпропетровська область). Це створює передумови для непропорційного розвитку економіки України загалом. Фактично відбувається штучна дискримінація на ринку кредитування.

У третьому розділі **«МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ КОНЦЕНТРАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»** виявлено, що сучасні кризові умови функціонування економіки України загострили існуючі проблеми у банківському секторі економіки, до яких належать: низький рівень капіталізації комерційних банків, висока концентрація капіталу в групі найбільших банків, низькі обсяги кредитування реального сектора економіки, наявність незабезпечених кредитів та необхідність відновлення довіри до банків, територіальна нерівномірність банківської системи.

Зроблено порівняльну характеристику розвитку регіонів Німеччини та України. Аналіз показує, що регіони Німеччини розвиваються більш пропорційно ніж регіони України. Здійснено порівняльний аналіз між РВП та обсягами наданих кредитів для виявлення взаємозв'язку між даними показниками і порівняння їх з Україною. Не дивлячись на те, що питома вага ВВП у регіонів Німеччини сильно різниця між собою, як і в Україні, проте диспропорції в їх розвитку значно менші. Також серед регіонів Німеччини відсутні окремі лідери, як, наприклад, м.Київ в Україні. Більш того, центральний регіон, а саме – Берлін не виконує ті ж функції в Німеччині, що м. Київ в Україні, акумулюючи основну масу ресурсів. Це говорить про те, що банківські ресурси в Німеччині розподіляються між регіонами, які мають достатні виробничі потужності для їх використання. Згрупування регіонів за довгостроковими кредитами та депозитами, свідчить про те, що Німеччина більшою мірою представлена регіонами з середнім рівнем забезпечення банківськими довгостроковими ресурсами, в той час, як в Україні основна маса регіонів припадає на групу з низьким рівнем забезпечення і лише декілька з високим. Загальновідомо, що для стабільного розвитку економіки, необхідний саме середній рівень в більшій мірі, який і формує основні

тенденції розвитку економіки. Більш того, проведений аналіз показує, що регіони з низьким рівнем забезпечення ресурсами залучають більше кредитних ресурсів ніж депозитів. Цей факт підтверджує політику направлену на усунення диспропорцій у розвитку регіонів, коли розвинені регіони спрямовують ресурси до малорозвинених, що стимулює соціально-економічний розвиток країни.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. У контексті розгляду теоретичних аспектів впливу банків на пропорційний розвиток регіонів та оцінки такого впливу, було виявлено, що банки грають ключову роль в розвитку регіональної економіки. Банки виконують функцію грошово-кредитного регулювання в регіоні, а також сприяють пожвавленню реального сектору економіки, що впливає на розвиток не тільки регіону, але і всієї країни.

2. На даному етапі розвитку економіки України, банки обтяжують проблему пропорційності у функціонуванні регіонів. Це пов'язано з тим, що більшість банків функціонують в межах всієї країни, що дозволяє їм акумулювати ресурси в усіх регіонах і направляти активну діяльність, а саме кредитування підприємств до більш інвестиційно-привабливих, що свідчить про вимивання ресурсів з регіонів, які відчувають в них гостру потребу.

3. Було виявлено, що для усунення проблеми диспропорційного розвитку регіонів, необхідним є створення регіональних банків, які були б не тільки направлені на розвиток окремих регіонів, але, і за допомогою інновацій пожвавлювали б економіку. Проте, в умовах сучасності, в Україні відсутня нормативно-правова база, яка б сприяла створенню регіональних банків.

4. В ході аналізу було здійснено порівняння об'ємів регіонального валового продукту з обсягами кредитування по регіонам, що дало змогу виявити прямий взаємозв'язок між даними показниками. Також проведено порівняння регіонів по забезпеченості банківськими установами. Результатом аналізу стало те, що лише 10 регіонів України представлені зареєстрованими в них банками, а 70% припадає на центральний – Київський регіон. Це свідчить про те, що більшість регіонів України не мають банків для представлення їх інтересів у контексті розвитку регіональної економіки.

5. Для виявлення диспропорцій регіональних банківських систем було вирішено використати метод кластерного аналізу. Даний метод не тільки дозволяє системазувати велику кількість даних, а й побудувати подібні групи за окремими показниками. Вибіркою даних для кластерного аналізу стали: РВП, обсяги наданих кредитів у розрізі регіонів, кількість зареєстрованих юридичних осіб по регіонам, а також кількість банківських установ. За результатами кластерного аналізу було виявлено, що до високого рівня конкурентоспроможності регіональних банківських систем потрапили лише

регіони, за виключенням міста Києва, це: Дніпропетровська, Одеська, Харківська та Львівська області, до середнього потрапили також 4 регіони, а всі інші регіони представляють групу з низьким рівнем конкурентоспроможності регіональних банківських систем, що підтверджує диспропорції у розвитку регіонів. Дана проблема потребує вирішення, адже від конкурентоспроможності регіональних банківських систем залежить подальший розвиток регіону та наповнення його ресурсами.

6. Для поживлення економічного розвитку окремих регіонів, розглянута концепція регіонального банку розвитку. По-перше, регіональні банки є основними суб'єктами розвитку регіональної економіки, вони орієнтовані на інтеграцію інновацій в регіони та на їх довгостроковий розвиток. По-друге, вони позиціонують себе як більш гнучкі банки стосовно надання послуг місцевим підприємствам. Проте для успішного функціонування регіональних банків розвитку необхідним є оптимізація наявних законодавчих умов до прийняттого для їх створення рівня. Ефективність таких банків можемо спостерігати на прикладі Німеччини, де регіональні банки є одними з основних суб'єктів банківської діяльності в країні – одній із найбільш розвиненим банківським сектором.